

Nálety před dvaceti lety předznamenaly invazi do Iráku. Vítězství zhořklo

[in novinky.cz/clanek/zahranicni-blizky-a-stredni-vychod-nalety-pred-dvaceti-lety-predznamenaly-invazi-do-iraku-vitezstvi-zhorklo-40426158](https://www.novinky.cz/clanek/zahranicni-blizky-a-stredni-vychod-nalety-pred-dvaceti-lety-predznamenaly-invazi-do-iraku-vitezstvi-zhorklo-40426158)

Bomby byly shozeny na místo, kde se měl nacházet Saddám Husajn, jeho synové i desítky vysokých iráckých představitelů. Jedna ze čtyř bomb komplex zasáhla, ale k ničemu to nebylo, na místě nebyl žádný vysoký irácký představitel. Na Irák dopadlo také čtyřicet střel s plochou dráhou letu Tomahawk vypuštěných z lodí a ponorek. Mířily na velitelská centra a systémy protivzdušné obrany.

Na rozdíl od první války v Zálivu a útoku na Afghánistán byl pozemní útok vedený z Kuvajtu zahájen hned. Obojživelná operace na poloostrově Fao se uskutečnila první den invaze, hranice byly překročeny v 5:34. Důvodem byla snaha rychle ovládnout ropná pole na jihu, aby je Saddám Husajn nemohl zapálit.

Foto: Profimedia.cz

Některé ropné vrty se na poli Rumajlá podařilo Iráčanům zapálit

Teprve v 6:16 místního času americký prezident George Bush oznámil útok na Irák, aniž by zemi vyhlásil válku. S invazí nečekal ani na schválení útoku ze strany OSN, jednal pouze na základě rezoluce Rady bezpečnosti OSN, která označila režim Saddáma Husajna za hrozbu pro mezinárodní mír a bezpečnost.

Egypt, jak ho neznáte: Představujeme středomořské letoviště Marsa Matrouh

Seznam Advertorial

Ani Rada ale útok neschválila. Proti byly i některé členské země NATO, zejména Francie a Německo, takže nešlo o alianční operaci. Turecko neumožnilo zaútočit na Irák ze severu, což donutilo Američany změnit plány.

Postup po invazi

Přesto invazní síly, tvořené kromě Američanů také Brity, Australany a Poláky, rychle postupovaly. Nový přístav u Umm Kasru byl obsazen už 21. března a o čtyři dny později ovládla koaliční vojska celé město. Další útok vedl na milionovou Basru, která se dostala pod kontrolu koaličních vojsk 6. dubna.

To už skončila bitva o Násíriju, kde bylo velitelství 3. iráckého armádního sboru. Americké jednotky na ni začaly útočit 23. března a město, přes které vedla cesta dál na sever, bylo obsazeno o čtyři dny později.

Foto: Reuters Photographer, Reuters

Obyvatelé Basry opouštějí město, kam jedou britské tanky Challenger II

Velký útok na Nadžáf zahájilo 24. března 32 amerických vrtulníků AH-64 Apache, ale byl neúspěšný kvůli silné protiletadlové palbě, přičemž jedna helikoptéra byla sestřelena. Město, které bránily kromě irácké armády i elitní republikánská garda a milice strany Baas, čelilo dalšímu útoku Apachů 26. března a útok podpořily nálety F/A-18 Hornetů, jež umlčely protivzdušnou obranu.

Boj o most trval 36 hodin

O strategický most, který tvrdě bránily irácká armáda a milice, se bojovalo 36 hodin. Jeho dobytí odřízlo Iráčany ve městě od severu. Na jihu zaútočila při průzkumu bojem 101. vzdušná výsadková divize, do centra Nadžáfu pronikla 1. dubna.

Pro útok na Bagdád bylo nutné ovládnout 40 km široký pruh území podél řeky Eufrat u Karbaly. K němu se americké jednotky dostaly 31. března. Pás bránily dvě divize irácké republikánské gardy, ale Američané zmátli irácké velení, které uvěřilo, že hlavní útok povede z Turecka.

Iráčané proto stáhli 2. dubna své síly od Karbaly na sever Bagdádu, invazní síly proto snadno obešly město, které pak vyčistila mezi 5. a 6. dubnem 101. výsadková divize, pronikly k břehům Eufratu a obsadily most přes řeku.

Foto: Profimedia.cz

Příslušník americké námořní pěchoty v irácké Dijále v roce 2003

Irácká 10. obrněná brigáda z Medínské divize a 22. obrněná brigáda z Nabuchodonozorovy divize za podpory dělostřelectva v noci zaútočily na americké jednotky, které ale útok odrazily a zničily všechny irácké tanky. Cesta na Bagdád byla otevřena.

Pád Bagdádu

Útoku na Bagdád předcházela tisícovka náletů vedených zejména na pozice republikánské gardy. Zahájily ho 3. americká divize a 1. divize americké námořní pěchoty 3. dubna a hned první den bylo obsazeno bagdádské mezinárodní letiště, které začalo sloužit jako zásobovací uzel. Nic na tom nezměnil ani irácký protiútok ze 4. dubna.

Následující den podnikla část 3. divize z jihu nájezd na město, později nazývaný Thunder Run. Irácký odpor se hroutil. Druhý Thunder Run byl podniknut 7. dubna, kdy se podařilo obsadit prezidentský palác. Symbolem porážky Husajnova režimu se stalo 9. dubna stržení jeho sochy. Konec bojů oznámil americký prezident George Bush 1. května 2003 s tím, že mise byla splněna.

Foto: Goran Tomasevic, Reuters

Americký mariňák sleduje strhávání sochy Saddáma Husajna

Vojensky byla operace Iraqy Freedom pod velením amerického generála Tommyho Frankse ohromným úspěchem. Irácký režim byl poražen ani ne za tři týdny. Z téměř šestisettisícové armády, jejíž součástí bylo i 70 000 kurdských pešmergů, padlo 196 vojáků včetně 139 amerických a 33 britských. Podobně silné irácké jednotky, které doplňovalo ještě 600 000 rezervistů, ztratily několik desítek tisíc vojáků.

Foto: Larry Downing, Reuters

Americký prezident George Bush oznamuje konec operace v Iráku v květnu
2003

Pikové eso

Postupně se podařilo dopadnout nebo zabít všech 52 nejvyšších iráckých představitelů, jejichž tváře se objevily, na kartách. Pikové eso Saddám Husajn byl zajat 13. prosince 2003. V polovině následujícího roku stanul před soudem, přičemž se podařilo zorganizovat proces v Iráku, což se u podobných soudů považuje z klíčové.

Byl obviněn z genocidy, válečných zločinů a zločinů proti lidskosti. Každé z obvinění se řešilo zvlášť. Saddám Husajn tak byl 5. listopadu 2006 paradoxně odsouzen k smrti za podíl na masakru 148 šíitů v Dudžailu v roce 1982, a ne třeba za masakry tisícovek Kurdů plynem v Halabdži. Odvolací soud verdikt potvrdil 26. prosince a o čtyři dny později byl Husajn oběšen, i když některé procesy neskončily.

Foto: Pool, Reuters

Saddám Husajn u soudů Bagdádu 12. června 2006

Násilí a vzpoury

V Iráku ovšem klid nenastal. Jako první se bouřili už v létě 2003 sunnité v oblasti sunnitského trojúhelníku mezi Saddámovým rodištěm Tikrít, Ramadí a Fallúdzou. Situace po válce využila salafistická Tavhíd a džihád vedená Jordáncem abú Musa'abem Zarkávím.

Od podzimu 2003 podnikala útoky včetně sebevražedných na irácké bezpečnostní složky, šíity i umírněné sunnity. Sektářské násilí se rozhořelo po útocích na šíitské poutníky v době svátku Ašúra z 2. března 2004, při nichž zemřelo 178 šíitů, většinou v Karbale.

Foto: Atef Hassan, Reuters

Britští vojáci během bouří v Basře v březnu 2004 byli zasaženi Molotovovými koktejly, poté co Iráčané nedostali slíbenou práci

Odpor však nepřicházel jen od sunnitských radikálů strany Saddámových příznivců, kteří ztratili po jeho pádu dosavadní výsady. V první polovině následujícího roku se vzbouřili proti Američanům

a Britům i šíitě z Mahdího armády, kterou vedl Muktada Sadr. Ten dokonce dokázal ovládnout Nadžáf, takže nově ustavená slabá irácká prozatímní vláda žádala o pomoc koalici.

Foto: Ceerwan Aziz, Reuters

Irácký milicionář z šíitské Mahdího armády Muktady Sadra před hořícím americkým humvee v Kúfu

Hlavním centrem odporu se však stala sunnitská Fallúdža, kterou ovládali sunnitští radikálové. Napadali v ní 31. března konvoj, ve kterém byli i čtyři najatí američtí kontraktoři, Scott Helvenston, Jerry Zovko, Wesley Batalona a Mike Teague. Vyvlekli je z auta, zbili a zapálili. Jejich ohořelá těla pak pověsili na mostě. Američané zaútočili na Fallúdžu 4. dubna 2004, o týden později však vyhlásili jednostranné příměří.

Foto: Khalid Mohammed, ČTK/AP

Ohořelá těla amerických kontraktorů pověšená na mostě v Fallúdži 31. března 2004

Skandál ve věznici Abú Ghraíb

V následujícím měsíci Zarkáví 7. května uřezal hlavu americkému rukojmímu Nicku Bergovi, který v zemi opravoval rozhlasové vysílače. Američtí vojáci s ním byli naposledy ve spojení 10. dubna. To už byl znám skandál s bezohledným mučením Iráčanů ve věznici Abú Ghraíb, které ukázalo na odvrácenou tvář války v Iráku a přispělo k protiamerickým náladám. Vězni byli týráni a ponižováni i sexuálně.

Během léta 2004 následovala vlna inscenovaných poprav zahraničních rukojmí, 22. června byl podřezán Korejec Kum Sun-il, 8. července Bulhaři Georgi Lazov a Ivajlo Kepov. Zarkávího pravá ruka Abu Ajáb Masrí zastřelil 2. srpna tureckého civilistu Murata Yuceho. Další Turek Durmus Kurndereli byl podřezán 13. září.

Druhým zavražděným Američanem se stal 20. září Eugene Armstrong, který byl unesen 16. září 2004 spolu s Američanem Jackem Hensleym a Britem Kennethem Bigleym. Den po Armstrongovi byl podřezán Hensley a 7. října Bigley.

Foto: MURAD SEZER, ČTK/AP

Američtí mariňáci se 8. dubna 2004 ve Fallúdži modlí nad padlým spolubojovníkem

Americká námořní pěchota musela v listopadu zahájit druhou bitvu o Fallúdžu, kdy se bojovalo o každý dům a používaly se i fosforové granáty.

Řešení nepřinesly ani volby z 31. ledna 2005, ze kterých vzešla prozatímní vláda, která měla vypracovat ústavu. Přes pokračující násilí se voleb účastnila většina šíitů a Kurdů, většina sunnitů je ignorovala.

Foto: MUHAMMED MUHEISEN, ČTK/AP

Iráčan na hořícím americkém humvee v Bagdádu v roce 2004

Krátce po volbách sice počet útoků poklesl, náměstek amerického ministra obrany Paul Wolfowitz dokonce avizoval, že v příštích měsících bude stažena většina amerických vojáků, jejichž pobyt v Iráku byl prodloužen kvůli zajištění bezpečnosti při volbách, ale v květnu počet útoků prudce stoupl.

Zemřelo při nich přes 700 civilistů a 79 amerických vojáků. Pouštní západ Iráku se americké námořní pěchotě nepodařilo ovládnout, západ a střed Iráku v provincii Anbár, kde se nacházejí města Fallúdža, Hadísa, Hít, Káim a Ramadí, ovládala Al-Káida v Iráku, jak se přejmenoval Tahvíd a džihád.

Napětí neustalo ani po dalších volbách z 15. prosince 2005, v dalším roce eskalovalo sektářské násilí, když bylo 22. února odpáleno několik bomb v mešitě Al-Aksari.

Foto: Profimedia.cz

Príslušník americké námořní pěchoty v Dijále

Zarkáví byl zabit byl při náletu 7. června 2006, ale ani poté klid v Iráku nenastal. Útoků přibývalo, 23. listopadu sunnitští radikálové ve čtvrti Sadr zabili přes dvě stě lidí.

Posilování amerických jednotek

Americký prezident George Bush v lednu 2007 oznámil, že se američtí vojáci z Iráku nejen nebudou stahovat, ale jejich počet se ještě navýší, v první fázi bylo vysláno dalších 21 500 vojáků. Nakonec jich v Iráku sloužilo 168 000.

Nový americký velitel mezinárodních sil v Iráku David Petraeus přišel s odlišnou taktikou, kdy se už nepodnikaly výpady proti jednotlivým opěrným bodům radikálů, které dokázali radikálové po stažení Američanů rychle dobýt zpět, ale dal přednost rozsáhlým postupným plošným vyčišťovacím operacím s podporou tanků a vrtulníků, do nichž byli zapojeny i sunnitské kmenové milice placené z amerických peněz.

Foto: JEROME DELAY, ČTK/AP

Američtí vojáci na místě atentátu u Abú Ghraíbu v roce 2005

V únoru 2007 byla zahájena operace Law And Order, která zabezpečila Bagdád. V červnu 2007 začala rozsáhlá operace na úrovni armádního sboru Phantom Thunder, jejímž cílem bylo porazit Al-Káidu, která se přejmenovala na Islámský stát v Iráku.

Sestávala se z několika dílčích divizních operací, z nichž největší, Arrowhead Ripper, byla zahájena v půlce června a zúčastnilo se jí sedm tisíc amerických a 2500 iráckých vojáků. Jejím úkolem bylo vyčistit provincii Dijála, kde se nacházelo hlavní město Islámského státu v Iráku Bákuba.

Na ni navázala v srpnu operace Phantom Strike. V říjnu 2007 bylo americké velení přesvědčeno o tom, že Islámský stát v Iráku utrpěl zničující údery, ale tajné služby ho varovaly, že je moc brzy na vyhlášení vítězství, protože skupina si stále zachovala část své síly a může podniknout překvapivé zničující útoky.

Proto byla na začátku roku 2008 zahájena návazná operace Phantom Phoenix. Vůdce Islámského státu abú Umar Bagdádí a abú Ajjúb Masrí byli zabití 18. dubna 2010.

Foto: Profimedia.cz

Americký tankista při postupu v Iráku

Nový prezident Barack Obama

To už byl u moci nový americký prezident Barack Obama, který sliboval, že se američtí vojáci stáhnou; invazi do Iráku považoval za chybu, neboť za klíčové bojiště ve válce proti terorismu považoval Afghánistán. Oznámil, že většina ze 142 tisíc amerických vojáků z Iráku odejde do srpna 2010, zbytek pak do konce roku následujícího. Poslední odešli bez velké slávy 15. prosince 2011.

V konfliktu nakonec padlo 4 614 amerických vojáků, 179 britských a 139 z dalších zemí. Padlo také přes 17 600 příslušníků iráckých bezpečnostních sil. Konflikt si vyžádal podle nejstřízlivějších odhadů přes 110 000 civilních obětí, objevují se však i čtyřnásobně vyšší počty. Nejstřízlivější odhady uvádějí, že Spojené státy přišla válka na 1,7 bilionu dolarů, některé však vyčíslily celkové náklady na tři až šest bilionů dolarů.

Foto: JEROME DELAY, ČTK/AP

Hořící sklad zapálený při rabování v Bagdádu 11. dubna 2004

O vítězství se už nehovořilo, bezpečnost v oblasti se zhoršila. Chaosu využili teroristé z Al-Káidy, kteří na Blízkém východě získali řadu opěrných bodů. Islámský stát dokonce ovládl v roce 2014 značné území Iráku a Američané se museli vrátit. Posílil především Írán, s nímž byla spojena řada iráckých šiitských skupin. Írán byl přitom dlouhodobě hlavním americkým nepřítelem.

Falešná záminka

Důvodem invaze do Iráku měla být snaha Saddáma Husajna získat zbraně hromadného ničení, ať už jaderné, nebo chemické. Americký ministr zahraničí Colin Powell dokonce 5. února 2003 vystoupil v OSN s tím, že Irák tají nekonvenční zbraně, byť německá a britská tajná služba považovala zdroj za nedůvěryhodný.

Spojené státy, Británie, Polsko Itálie, Austrálie, Japonsko, Dánsko a Španělsko dokonce navrhovaly rezoluci, která by umožnila použití síly v Iráku, ale Kanada, Francie a Německo společně s Ruskem naléhaly na diplomatické řešení krize. Návrh pak byl stažen. Britský parlament ovšem 18. března 2003 schválil zapojení do války.

Američany od plánu útoku neodvrátily ani masové protiválečné demonstrace, největší od války ve Vietnamu.

Foto: Profimedia.cz

Protiválečná demonstrace v Londýně v půlce února 2003

Chemické zbraně se nenašly

Plány zaútočit na Irák se objevily hned po teroristických útocích z 11. září 2001, i když tehdy se logicky zasáhlo proti Afghánistánu, kde se skrýval šéf al-Káidy Usáma bin Ládín. Ve svém projevu o stavu unie na začátku roku 2002 Bush zařadil Irák do osy zla.

Bushova administrativa přitom věděla, že Irák nevyvíjí jaderné zbraně a neměla žádné informace ani o zbraních chemických.

Přesto v říjnu 2002 americký Kongres schválil rezoluci o Iráku, která umožňovaly použít všechna opatření proti Iráku. Saddám Husajn byl také obviňován, že poskytl členům Al-Káidy v zemi bezpečné přístavy, ani to se však nepotvrdilo.

Po invazi se vehementně pátralo po chemických zbraních, aby se ex post invaze obhájila, ale marně, nalezeny byly pouze chemické granáty z osmdesátých let, které se používaly ve válce s Íránem. Výslech dopadeného Saddáma Husajna, který prováděla FBI potvrdil, že Irák neměl zbraně hromadného ničení.

Irák se nezadržitelně řítí do bratrovražedné šíitské války.

Zahraniční